

Bild: Folkets Bio

Kattbreven

De två flickorna Sofi och Annika känner inte varandra men deras öden tvinnas samman. Tolvåriga Sofi måste flytta från stan och sina kompisar till ett gammalt hus på landet med sin mamma och hennes nya kille. Annika tvingas överge sin katt Mitzi när hennes familj flyttar tillbaka till stan från sommatorpet i samma trakt. När Annika skriver brev till sin katt läser Sofi breven och tar hand om den övergivna katten. Filmen handlar om att hur det är att lämna någon och att bli lämnad, om att känna sig älskad men också att känna oro för att vara oönskad.

Om filmhandledningen

Film är ett spännande och mångfacetterat pedagogiskt verktyg där våra handledningar är till för att vägleda dig som lärare. Åldersrekommendationen, som här sträcker sig från åk 3 till 6, är just en rekommendation. Du väljer själv om du vill ta upp ett eller flera teman ur frågeställningarna och/eller om du kan viga lite mer tid till fördjupning och närstudier av själva filmmediet. Du känner dina elever bäst och vet vad som kan vara relevant och intressant just för dem.

Filmens handling

Det är sensommar. Sofi ska flytta från stan till landet och hon tar farväl av sin kompis Ubbe. Man förstår att de är fästa vid varandra fast de inte uttrycker det i ord. Ubbe vill ha hennes adress och hon lovar att skicka den senare. Ubbe får ändå veta att stället heter Branteberg och han ger Sofi en liten slät sten som minne. Sofis mamma Mona är själaglad över att få flytta till Branteberg, en gård där hennes nya pojkvän Kenta har bott som barn. Mona målar upp en idyll med natur, eget rum, vedspis och äppelträd för Sofi. Sofi kommer inte överens med Kenta och hon blir nästan chockad när henne mamma berättar att hon är med barn med honom. Under den långa bilfärden till landet sitter Sofi i baksätet och är ledsen och arg. Hennes enda sällskap och tröst är Kentas stora schäfer Doc som hon tycker mycket om.

Samtidigt på torpet Lingonbacken i Branteberg ger

sig en annan familj i väg till stan efter semestern. Dottern Annika vill inte lyssna på föräldrarna som försöker övertyga henne om att det är bättre för hennes sommarkatt Mitzi att stanna kvar på landet än att bo instängd i en lägenhet i stan. På hemvägen stannar familjen på en mack och genom regnsuddiga bilfönster ser Annika vad hon tror är ”en ängel” sitta i en annan bil som åker åt motsatt håll. Det är Sofi som sitter i baksätet och har virat in sig i sin mammas vita spetsgardin. Hemma i stan längtar Annika efter sin katt och känner dåligt samvete över att familjen har övergett katten. Hon börjar skriva brev till Mitzi.

Livet på landet blir inte särskilt roligt för Sofi. I skolan hittar hon ingen att vara med och verkar heller inte vilja det, eftersom hon hela tiden hoppas på att vistelsen ska bli kortvarig. Till en början gullar hennes mamma och Kenta jämt med varandra och Sofi känner sig utanför. Hennes mamma har inget arbete och Kenta försöker sig på att reparera bilar, men driver mest runt och umgås med deras granne, den ensamstående Filip. Under en utflykt till byns gamla kyrka berättar prästen att kyrkan blivit bestulen på kyrksilvret och den ena av änglastatyetterna i trä vid altartavlan. Med hunden Doc som sällskap cyklar Sofi ofta till byns lanthandel. Hon kommer i samspråk med Magda, en vänlig kvinna som äger affären och även hennes gamla mamma Rut som börjar berätta om Lingonbacken. Hon kallar det Änglatorpet och säger att det har hänt saker där som inte är något för barnaöron. Sofis nyfikenhet väcks och hon hälsar på flera gånger hos Rut och ber att få höra mer. En dag upptäcker hon en hel flock vita fjärilar som fladdrar ovanför en av brevlådorna utanför affären. Det är Lingonbackens brevlåda och Sofi kan inte låta bli

Bild: Folkets Bio

att titta i den. Där ligger ett brev adresserat till Mitzi på Lingonbacken. Hon cyklar med brevet till Lingonbacken och hittar där en katt. Hon förstår att katten är Mitzi. Hon läser brevet och bestämmer sig för att ta hand om katten. Hos Rut får Sofi höra om Brantas Sofi som bodde i Lingonbacken och tog hand om barn som var födda utanför äktenskapet och därför övergavs av sina föräldrar: Man brukade säga att barnen ”gick bort sig i skogen” och aldrig hittades hur man än letade i bergsskrevor och grottor. Det ena barnet efter det andra bara försvann. En dag bestämde sig en piga som hade lämnat sitt barn till Brantas Sofi för att besöka sitt barn. När hon kom fram till Lingonbacken hade det stora trädet på gården grenarna fulla med vita barnkläder och på en av grenarna hade Brantas Sofi hängt sig. Pigan sprang ner till byn och blev aldrig sig lik. Rut avslöjar att pigan var hennes mamma och att hon själv hade klarat sig genom att gömma sig i en stor kista i köket.

I grottan på Branteberg hittar barnen gömda skatter. Hemma hos Sofi blir hennes mamma irriterad på Kenta som inte får något ur händerna. Han fixar inte ens vedspisen som ryker in. Efter ett gräl åker Kenta iväg. Sofi blir mest arg över att han tagit Doc med sig, men hon tar också tillfället i akt att själv få vara med sin mamma. De hämtar en gammal vävstol och sätter upp en väv. De skojar och har roligt som de inte haft på länge. Men hennes mamma saknar Kenta och börjar dricka sprit. Sofi blir besviken men sköter om sin mamma. Sofi hittar en silverkanna på vinden som hon förstår är stöldgods från kyrkan. Hon gömmer kannan, först under sin säng, sedan i Mitzis låda på Lingonbacken. Grannen Filip betar sig konstigt och hotfullt mot Sofi. Han tycker att hon snorkar

och varnar henne för att gå upp på berget vid Lingonbacken. När hon nästa gång kommer till Lingonbacken hänger det barnkläder i det stora trädet, och plötsligt faller det en stor människolik figur uppifrån och blir hängandes i ett rep från trädet. Vettskrämd flyr Sofi från platsen, cyklar hem och drömmer mardrömmar. Mona tror att Kenta har övergivit henne för gott och berättar för Sofi att hon tänker göra abort. Sofi blir fruktansvärt arg och går hemifrån. Hon söker upp Rut och tillsammans talar de förtroligt om att vara ett önskat barn men även om det svåra när ett barn inte är önskat och om aborter.

Under tiden har Annika av en tillfällighet fått kontakt med Ubbe i stan och de bestämmer sig för att åka till Branteberg tillsammans. Annika tänker hämta hem Mitzi utan att fråga föräldrarna om lov och Ubbe vill träffa Sofi. De hittar Sofi på Lingonbacken och följer katten Mitzi in i skogen och upp på berget. Där hittar de änglastatyetten från kyrkan undangömd i en grotta. Sofi förstår att Kenta är inblandad. När de ska bära iväg sakerna dyker Kenta upp med hunden Doc. Annika och Ubbe hämtas av sina föräldrar och åker hem. För första gången kan nu Kenta och Sofi prata ordentligt med varandra. Kenta erkänner sin del i stölden, men säger att han har lagt av. Sofi lovar att inte berätta för sin mamma om Kenta i sin tur lämnar tillbaka allting. Efter en uppgörelse med Filip lämnar Kenta tillbaka stöldgodset framför kyrkdörren. Därefter åker Kenta, Sofi och mamma Mona iväg tillsammans i bilen, på gott humör och med nya erfarenheter.

Filmen och läroplanen

I ”Lgr-11” (Historia, lågstadiet) finns många punkter som berörs i filmen:

- Livsfrågor med betydelse för eleven, till exempel gott och ont, rätt och orätt, kamratskap, könsroller, jämställdhet och relationer.

Kattbrevet är baserad på en roman med samma namn av Elsie Johansson, ett författarskap som ger filmen en bra ingång till målen i svenska i årskurs 4-6, där det ingår att barnen ska få lära sig om "några skönlitterärt betydelsefulla barn- och ungdomsboksförfattare och deras verk".

Filmens form och innehåll

Önskad – oönskad

Ett genomgående tema i *Kattbrevet* är oron för att vara oönskad. Det gäller flera av filmens rollfigurer och deras relationer till människorna omkring dem. För Sofi naturligtvis, i sin relation till mamman som mest verkar bry sig om sin nya kärlek Kenta. För Kenta, som förstås märker att Sofi inte gillar honom. Dessutom verkar han inte bry sig särskilt mycket om sin hund Doc. Mamman Mona har lämnats av sin förra man vilket givetvis även gäller för Sofi som lämnats av en far. Sofi lämnar sin kompis Ubbe utan att förklara sina känslor för honom. Annika har lämnat katten Mitzi och känner inget stöd från sina föräldrar i sin sorg och oro. Den gamla damen Rut berättar om sin erfarenhet av att vara ett bortlämnat barn. Och Filip, vem tycker om honom? Sinnrikt väver filmen samman en handfull människoöden där alla längtar efter sammanhang och att bli älskad för den man är.

- Välj någon av filmens gestalter och fundera på vem hen känner sig oönskad av. Hur betar man sig när man tror att man är oönskad av någon?

Nya familjer

Mamma Mona har en historik av otrygga kärleksrelationer. Man kan ana att hon antagligen haft det ganska kämpigt som ensamstående förälder. Det antyds också att hon har haft problem med alkohol tidigare. När mamman sedan börjar dricka sprit igen känner Sofi sig sviken, samtidigt som hon vårdar om henne som barn till en alkoholist är vana vid att göra. De verkar trots allt ha en relativt nära relation, pratar med varandra och kan till och med ha roligt. Oftast är det dock Sofi som får lyssna på sin mamma och hjälpa henne och inte tvärtom. Inte förrän Sofi argt lämnar hemmet förstår mamman vad som håller på att hända och skickar Kenta att leta efter henne. Från början är Sofi inte alls förtjust i Kenta. Han verkar inte göra mycket nytta. Huset får stå ovårdat och hans bekant Filip verkar vara en otrevlig typ. Sofi tycker att Kenta inte ens är snäll mot sin egen hund. Att hon så småningom förstår att han även är en tjuv gör inte saken bättre. Men hennes mamma älskar Kenta och Sofi får finna sig i att hon verkar bry sig mer om honom än om Sofi.

När Kenta försvinner är Sofi beredd att stötta sin mamma och uppmuntrar henne att ge upp honom. I slutet av filmen får Sofi äntligen kontakt med Kenta när han tvingas att erkänna sin skuld. Han har hjälpt Filip med stölden, men ångrar sig och har tänkt lämna tillbaka stöldgodset. Nu vill han gifta sig med Mona och ordna upp sitt liv.

- Hur är Sofis och hennes mammas relation?
- Hur förändras Sofis relation till Kenta genom filmens gång?
- Vad är det som hjälper Sofi att börja förstå Kenta och till och med kanske tycka om honom?
- Vad skulle Kenta kunnat göra tidigare för att lättare bli vän med Sofi?
- Vad tycker ni att Sofis mamma och Kenta borde göra nu när de tre ska börja ett nytt liv?

Sommarkatt – att bli övergiven

Sommarkatten Mitzis öde och Annikas sorg över att behöva lämna henne ges ett första starkt uttryck när Annika sittandes i bilen skriver MÖRDARE i imman på fönsterglaset medan mamman pratar på om hur hemskt det skulle vara för katten att bo i en lägenhet. Pappan säger någonting om att det inte är så lätt för föräldrarna heller att lämna katten, men Annika tycker inte att de bryr sig särskilt mycket. Annika plågas av sitt dåliga samvete och oron över att Mitzi inte ska klara sig ensam, och hon känner sig tvungen att skriva till katten. Samtidigt tycker hon att det är fänigt att skriva till en katt och kan inte heller prata med någon om det. Annikas tre brev speglar hur hennes känslor och tankar växlar mellan hopp och förtvivlan:

Första brevet: "Kära lilla Mitzi, jag har tänkt på dig varje dag och glömmer dig aldrig. Jag hoppas du lever och mår bra. Jag försökte att skicka en ängel till dig, men jag vet inte om det lyckades. Hoppas det i alla fall. Många pussar och kramar från din egen matte Annika. P.S. Jag kunde inte hjälpa det. Förlåt."

Andra brevet: "Kära Mitzi, nu skriver jag igen fast det inte är någon mening med att skriva tycker jag. Jag längtar så efter dig. Ingenting är roligt fast jag börjat i sexan. Skolan är som vanligt. Jag har många kompisar men ingen vet någonting om dig. Jag är ute rätt mycket och har blivit ganska tuff. Men inte på kvällarna när jag ska sova. Då tänker jag på dig och att du är ensam där ute i mörkret. Det blir så hemskt. Förlåt mig Mitzi. Tusen kramar från din älskade Annika."

Tredje brevet: "Älskade Mitzi, jag vet att det inte är

någon mening med att jag skriver. Så det här blir sista gången. Du är nog död, Mitzi, fast jag vill inte tro det. Men det är nog så. Jag är så ledsen varje dag fast jag är tvungen att vara som vanligt. Tusen kramar från din sörjande Annika.”

- Läs breven högt och diskutera hur Annika känner sig. Skulle hon kunna berätta för någon om Mitzi? Varför gör hon inte det? Vad tror ni Annika menar med att hon försökte skicka en ängel till Mitzi?

- Skriv ett brev till någon ni saknar.

Ur Annikas brev framgår det att hon har dåligt samvete fast hon säger att hon inte kunde hjälpa det.

- Kan ni föreställa er hur Annika och föräldrarna har diskuterat innan de har bestämt sig för att ha en sommarkatt?

- Vad vet ni om sommarkatter? Vad menade Annika när hon skrev ”mördare” på bilrutan?

- Tror ni att det är vanligt även idag?

- Vad ska man tänka på om man lovar att ta hand om ett djur?

- Ta reda på vad man kan göra om man hittar en sommarkatt som någon har övergett.

Mitzi övergavs av Annikas familj. Från det kan man dra paralleller till att Sofi är tvungen att lämna sin vän Ubbe, att Sofis mamma har övergetts av hennes pappa och nu tillfälligt av Kenta. Vi vet inte om Sofi kommer ihåg sin pappa, men vi kan gissa att hon tänker på honom åtminstone ibland. När Sofi hör talas om änglamakerskan kommer hon att tänka på sin egen mamma när hon väntade Sofi. Skulle mamma kunnat lämna bort henne? Och varför övergav hennes pappa hennes mamma?

- Tänk på scenerna i början av filmen där Sofi berättar för Ubbe att de ska flytta. Hur märks det i deras ord och beteende att de tycker mycket om varandra? Varför tror ni att Sofi inte visar för Ubbe hur ledsen hon egentligen är? Hur känns det att behöva lämna någon som man tycker om? Hur känns det att bli lämnad? Kan man göra någonting för att göra det lättare att vara åtskilda?

Änglamakerska

I filmen berättar Rut om Brantas Sofi som blev änglamakerska efter att hennes man hade dött och hon inte hade något annat att leva på. Brantas Sofi levde på 1800-talet då det var en stor skam att bli med barn utan att vara gift. Dessutom kunde inte en ensamstående mamma klara sig ekonomiskt eftersom det inte gick att arbeta och ha barn

samtidigt. Att göra abort på den tiden var mycket riskabelt på grund av bristande hygien och primitiva metoder. Då var det bättre att föda barnet och sedan lämna det till en änglamakerska.

Änglamakerskorna var ofta kvinnor som av någon anledning var tvingade att göra detta. Ibland var de även barnmorskor. I bästa fall kunde änglamakerskan hitta fosterföräldrar till barnet, särskilt om det var starkt och friskt. Men den ersättning de fick för barnet räckte inte långt och istället dödade de de barn som lämnades till dem. De gav dem inte tillräckligt med näring och tystade ner dem med bomullstussar dränkta i sprit. Ofta drabbades de av sjukdomar som de dog av och ibland kunde de till och med dränkas. Det omgivande samhället spelade med i spelet och låtsades inte veta vad som pågick.

Sofi kopplar ihop änglamakeriet till nutidens aborter, och problematiken med unga mödrar som inte tycker sig kunna ta hand om sitt barn är aktuell fortfarande. När Rut diskuterar aborter med Sofi menar hon att möjligheten till abort gör att barn som blir födda vet att de är önskade. Samtidigt säger hon också att det kan vara så att en ung mamma kanske inte från början vill ha barnet men är väldigt glad åt det när det väl är fött. Det kan verka motsägelsefullt men kanske menar Rut att beslutet om abort aldrig är lätt och aldrig ska tas av någon annan än den som bär barnet. Ur ett barns synvinkel känns det säkert hemskt att föräldrarna kan bestämma att välja bort någon och det är troligt att barn någon gång funderat på om hans föräldrar funderade på att göra abort.

Att föreställa sig hur en änglamakerska förmår att ta livet av små barn är nästan för svårt för vem som helst. En förklaring kan ligga i tidens anda; eftersom detta var så vanligt och accepterat, och eftersom änglamakerskan oftast inte hade något annat val, var hon tvungen att göra detta även mot sitt samvete. I Brantas Sofis fall blev ju uppgiften också så svår att hon till sist hellre tog sitt eget liv än fortsatte med änglamakeriet. Trösten i denna historia blir att ett av barnen som lämnades bort, nämligen Rut, klarade sig och dessutom blev en snäll och klok gumma.

Filmens allra första bild är en fjäril och när Annika sitter i bilen fladdrar det in en fjäril och sätter sig på hennes hand. I det ögonblicket får man en känsla av att Annika uppfattar fjärilen som ett tecken och lite senare hör man henne säga att hon har försökt skicka en ängel till Mitzi. I scenen på bensinmacken ser Annika Sofi i ett särskilt ljus, insvept i vitt (mammans spetsgardin) och för ett ögonblick tycker sig Annika se en ängel. Vita fjärilar flyger sedan också ovanför Lingonbackens brevlåda, vilket får Sofi att lägga märke till brevlådan. På fönsterbrädan inne på torpet Lingonbacken hittar barnen ytterligare en fjäril. Fjärilarna, kyrkängeln, änglamakerskan, Sofi som tar hand om Mitzi, alla dessa ingredienser vävs ihop till ett änglatema som

Bild: Folkets Bio

präglar hela filmen. Brantas Sofi är namnet med filmens Sofi och Sofi väcker minnet av alla de barn som försvunnit och dött hos änglamakerskan till liv. Vi ser dem och vi glömmer dem inte.

- Finns det änglar? Var finns de i så fall och vad kan de göra för oss? Rita en bild av hur en ängel kan se ut.

Fördjupande uppgift: Bok och film

Den bärande historien i boken och filmen är i stort sett densamma. I bägge fallen följer vi båda flickorna parallellt. Man kan med behållning läsa boken efter att ha sett filmen, eftersom texten kommer djupare in i varje persons tankar och berättar händelserna från olika perspektiv. En film kräver ett mer ekonomiskt berättande än i en bok. Det är ofta nödvändigt att fokusera på en person, i det här fallet har man valt Sofi. Annika får en mindre roll i filmen och uppträder nästan bara genom sina brev. I boken får Annikas familj ett lika stort utrymme som Sofis. Boken börjar till exempel med Annikas tankar och känslor inför avfärden från torpet då hon gråter förtvivlat över att behöva lämna Mitzi.

I samma kapitel beskrivs också hur hennes mamma och

pappa resonerar och hur de betar sig mot Annika. Längre fram i boken berättas det ännu mer om hur Annika har det i stan. Hon går i sexan och börjar känna sig större. Hon börjar bli tonåring, tycker egentligen om sina föräldrar samtidigt som hon inte alltid står ut med deras sätt att tänka och handla. Till slut trotsar hon föräldrarna genom att ta ett eget beslut att hämta hem Mitzi. I samband med Annikas letande efter Sofi får vi i boken också bekanta oss närmare med Ubbe och hans tankar. I bokens text finns även fler nycklar till Sofis karaktär. Det berättas om hennes dröm att bli stridspilot, att få känna faran in flygandet. I en tillbakablick ges ledtrådar till hur hon och hennes mamma har haft det tidigare med både mycket flyttande och alkoholproblemet. Katten Mitzi får ett eget kapitel i boken som inkännande beskriver kattens förehavanden kring det övergivna torpet, hennes ”funderingar” och observationer över det som händer i naturen kring henne.

- Leta olikheter i bokens respektive filmens berättelse. Vilka saker är inte alls med i filmen? Vilka har man lagt till i filmen? I filmen knyts händelserna ihop med hjälp av en slags ”genvägar”, det vill säga bilder och bilddetaljer som är så starka och tydliga att åskådaren kopplar ihop dem med ett visst innehåll. Exempelvis när Annika pratar med Ubbe i början av filmen och kastar vinflaskor i en glascontainer och kollar spritflaskan i skafferiet hemma i det nya huset.

- Hitta fler bildteman i filmen. I en bok kan en författare skriva ner en persons tankar och känslor direkt, men i film måste man få fram dem på annat sätt. Ibland går det att använda inre monolog, andra gånger kan brev ersätta dem, men oftast måste man gestalta en persons inre med hjälp av hennes beteende, med en miljö, med saker runtom henne eller på något annat sätt med bild och ljud. För att vi som åskådare ska kunna tolka in det som filmaren vill säga krävs det att vi på något sätt känner igen oss i de bilder och ljud som används. Ju mer erfarenheter vi har om just den sortens händelser som beskrivs desto lättare kan vi läsa in ”koderna”. Detta kan ha att göra med både ålder och mängden erfarenheter hos åskådaren. I filmen skapas en ganska läskig stämning när Sofi kommer till Lingonbacken och hittar trädet fullt med barnkläder och en människoliknande figur som hänger om halsen från en gren. Lite senare visas en annan, liknande, mera drömmaktig scen. Berätta hur ni har uppfattat dessa två scener. Det kanske finns flera tolkningar på dem.

- I kapitlet ”Synen” i boken skildras Sofis rädsla när hon kommer ensam till Lingonbacken. Be barnen att jämföra texten med scenen i filmen. Vad kan man berätta lättare med text, vad är mera tacksamt att visa i film?

TIPS PÅ FÖRDJUPNING

Läs

Sven Wernström har i den tredje boken i Trälarna-serien, "Trälarnas döttrar", beskrivit en änglamakerska genom en ung pigas öde under senare delen av 1800-talet. Stockholm 1985.

Gary Crew, "Änglamakerskans dotter", Stockholm 1999.

PRODUKTIONSUPPGIFTER

Sverige 2001

Manus: Annika Thor efter en bok av Elsie Johansson

Regi: Christina Olofson

Foto: Robert Nordström

Klippning: Stefan Sundlöf

Scenografi: Louise Gylling

Kostym: Ulrika Wassén

Musik: Johan Zachrisson

I ROLLERNA

Sofi – Daniela Holm-Verzola

Mona – Lia Boysen

Kenta – Felix Engström

Annika – Patricia Otter

Ubbe – Max Wallér-Zandén

Rut – Barbro Kollberg

Magda – Christina Stenius

Filip – Pale Olofsson

TEKNISKA UPPGIFTER

Speltid: 90 min

Censur: Från 7 år

Svensk premiär: 16.2.2001

Distributör: Svenska Filminstitutet/Folkets Bio
Filmen är digitalt nyrestaurerad och bokas som skolbio via Filminstitutets [biodistribution](#).

REDAKTION

Text: Marja Seilola.

Uppdatering juni 2025: Milla Stocksén

Redaktör: Anna Håkansson

Svenska Filminstitutet, juni 2025

KONTAKT

---

filmiskolan@filminstitutet.se

filminstitutet.se/filmpedagogik

Observera

Filminstitutet kan inte garantera att filmen finns i distribution sedan den har slutat visas på ordinarie biografrepertoar.

Här kan ni lära er mer om hur en hittar och bokar film för visningar i lärande sammanhang.
filminstitutet.se/skolbio